

Libris
libris.ro
www.libris.ro
CAIETUL ELEVULUI

CLASA
AV-A

CORINT
BOOKS

Octavian Mândruț

GEOGRAFIE

Cuvânt-înainte

Geografie. Caietul elevului pentru clasa a V-a este un instrument de activitate independentă, care permite o învățare susținută a geografiei în clasa a V-a. Fiind o „oglină” a manualului, fără a reproduce conținuturi ale acestuia, lucrarea acoperă toate componentele noii programe de geografie: competențe specifice, activități de învățare, conținuturi, metodologie, evaluare.

Geografia fizică are o importanță deosebită pentru viața și activitatea voastră. În condițiile în care pe suprafața Pământului au loc numeroase fenomene naturale, dintre care unele cu un caracter extrem, nu există domeniu care să nu presupună anumite competențe și cunoștințe de geografie fizică.

Vă rugăm să vă gândiți la cele de mai jos.

- Vreți să mergeți la munte, la peste 2 000 m înălțime. Ce trebuie să știți și cum trebuie să vă îmbrăcați dacă mergeți în luna ianuarie sau în luna august?
- Dacă există avertizări pentru fenomene extreme (cutremure, ploi torențiale, inundații, îngheț etc.) trebuie să înțelegeți, înainte de toate, cum se produc aceste fenomene.
- Citiți cartea *Ocolul Pământului în 80 de zile*, de Jules Verne. Ce trebuie să știți și cum urmăriți călătoria?
- Aveți un planiglob pe care continentele nordice sunt acoperite cu întinse suprafețe de gheață. Cum explicați acest lucru?
- Priviți buletinul meteorologic de la mai multe posturi de televiziune din lume. Ce trebuie să știți pentru a înțelege cele prezentate?
- Citiți un prospect turistic în care identificați următoarele cuvinte: Tahiti, Noua Caledonie, Maldive, Seychelles etc. Doriți să le localizați și să aflați ceva despre fiecare. Cum procedați?

După ce parcurgeți acest caiet, realizând tot ceea ce vi se solicită, vă veți convinge că ceea ce ați învățat sunt lucruri interesante, importante și utile pentru înțelegerea lumii în care trăim.

Când nu știți ceva sau când doriți să știți mai mult și mai bine, întrebați, căutați, gândiți-vă, formulați răspunsuri personale, fără teama de a fi greșite, verificați părerile voastre, exprimați corect (în scris sau oral) rezultatele căutărilor voastre. În acest fel, veți învăța eficient elementele introductive de geografie fizică din acest caiet și din manualul școlar.

Mult succes!

Autorul

TERRA – O PLANETĂ A UNIVERSULUI

- Universul și Sistemul Solar – aspecte generale 10
- Terra – o planetă a Sistemului Solar (formă și dimensiuni) 14
- Aplicație practică – Călătorie virtuală în Univers 16
- Recapitulare și evaluare 18

TERRA – O PLANETĂ ÎN MIȘCARE

- Globul geografic și harta. Coordonate geografice 20
- Mișcările Pământului și consecințele lor 22
- Orientarea în spațiul terestru (elemente naturale și instrumente clasice și moderne) 26
- Aplicații practice – Măsurarea timpului. Orizontul local.
Construirea unor forme simple de reprezentare grafică și cartografică 28
- Recapitulare și evaluare 30

TERRA – O PLANETĂ ÎN TRANSFORMARE

GEOSFERELE TERREI 32

LITOSFERA

- Caracteristici generale și importanță 36
- Structura internă a Terrei 38
- Relieful – Continente și bazine oceanice 40
- Forme majore de relief 42
- Vulcanii și cutremurele 44
- Aplicații practice – Relieful orizontului local.
Reguli de comportare și măsuri de protecție în cazul
producerii de fenomene și procese în orizontul local 46
- Recapitulare și evaluare 48

ATMOSFERA

- Caracteristici generale și importanță 50
- Elemente și fenomene meteorologice 52
- Vremea și clima 56
- Zonele climatice ale Terrei 58
- Influența climei asupra geosferelor 60
- Aplicații practice – Clima, vremea și activitatea umană în orizontul local. Modalități de avertizare, reguli de comportare și măsuri de protecție în cazul producerii de fenomene extreme în orizontul local 62
- Recapitulare și evaluare 64

HIDROSFERA

- Caracteristici generale și importanță 66
- Oceanul Planetar – componente și localizare. Dinamica apelor oceanice 68
- Apele continentale 70
- Ghețarii 72
- Aplicații practice – Apele din orizontul local. Resurse de apă potabilă. Măsuri de protecție a apelor. Modalități de avertizare, reguli de comportare și măsuri de protecție în cazul producerii de fenomene extreme în orizontul local 74
- Recapitulare și evaluare 76

BIOSFERA ȘI SOLURILE

- Caracteristici generale și importanță 78
- Plantele și animalele – repartiția lor geografică 80
- Solul – resursă a vieții 84
- Aplicații practice 86
- Recapitulare și evaluare 86

ZONELE NATURALE ALE TERREI

- Diversitatea peisajelor terestre naturale 88
- Recapitulare și evaluare finală 92

Recapitulare și test inițial

Recapitulare

A. ȘTIINȚE ALE NATURII

Științele vieții

- Grupe de animale
- Specii de animale
- Condiții de mediu și hrană
- Adaptări la condiții de mediu
- Factori de mediu
- Ecosisteme
- Fotosinteză

Enumerați, completând spațiile de mai jos:

Factori de mediu	
Grupele de animale	
Specii de animale	
Adaptări ale animalelor	

Științele pământului

- Resurse ale scoarței terestre
- Fenomene naturale pe Terra
- Continente, oceane, mări
- Minerale și roci
- Forme de relief, vreme, climă

Enumerați, completând spațiile de mai jos.

Resurse ale scoarței	
Resurse ale mediului	
Componente ale circuitului apei	
Elemente ale vremii	

Științele fizicii

- Interacțiuni între corpuri
- Mișcarea și deformarea
- Transformări ale materiei
- Magnetism și gravitație

Enumerați, completând spațiile de mai jos:

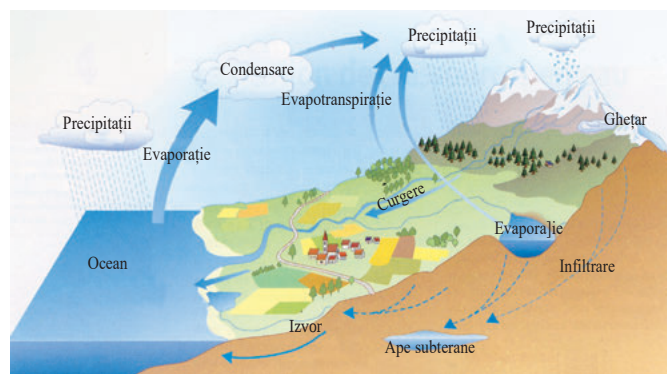
Tipuri de interacțiuni	
Transformări ale materiei	
Efecte ale gravitației	
Resurse inepuizabile	

Urmăriți cele trei imagini (1, 2 și 3) și precizați:

- Adaptările vizibile ale animalelor reprezentate: _____

- Elementele vizibile ale râului: _____

- Fenomene fizice observabile pe imagine: _____

Referitor la circuitul apei în natură, precizați:

- Fenomenele fizice care au loc sunt: _____

- Stările de agregare ale apei sunt: _____

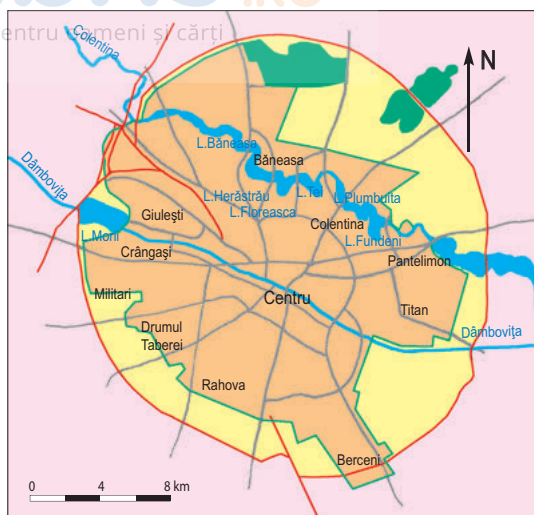
- Rolul gravitației în circuitul apei: _____

- Tipuri de apă pe Terra: _____

- Rolul circuitul apei în existența viețuitoarelor: _____

B. GEOGRAFIE

- Orizontul apropiat și orizontul local
- Elemente și fenomene
- Relief (trepte, forme, unități)
- Vreme și climă. Ape
- Vegetație, faună, soluri
- Organizarea administrativă
- Populație și așezări
- Resurse și activități economice
- Regiuni geografice
- Țara ca întreg
- Țări vecine. Europa
- Planiglobul ca reprezentare a Terrei
- Terra în Sistemul Solar

- Râuri
- Rețea principală de străzi
- Căi ferate
- Limita orașului
- Păduri
- Zonă limitrofă apropiată
- Zonă înconjurătoare

Planul unui oraș

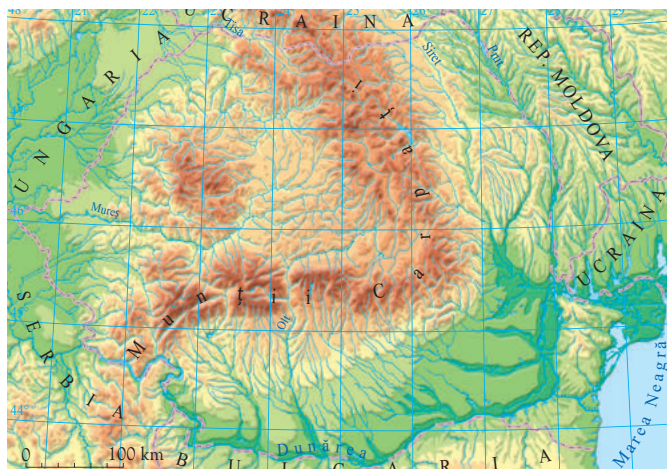
Enumerați, completând spațiile de mai jos:

Orizontul local

Denumirea localității	
Localități apropiate	
Treapta de relief	
Ape (râuri, lacuri)	

Țara ca întreg

Țări vecine	
Munți (3–4 exemple)	
Podișuri (3–4 exemple)	
Câmpii (2 exemple)	
Râuri (4–5 exemple)	

Regiunea geografică (în care se află orizontul local)

Denumire	
Unități (regiuni) înconjurătoare	
Relief (treaptă, unitate, forme)	
Hidrografie (râuri, lacuri)	
Vegetație predominantă	

Unitatea administrativă (județ sau capitală)

Denumirea	
Reședința	
Activități economice (exemple)	
Căi de comunicație	
Obiective turistice	

Planiglob

Europa, planiglobul, Terra ca întreg

Țări vecine	
Țări din Uniunea Europeană	
Țări situate pe Dunăre	
Țări situate la Marea Neagră	
Alte continente (exemple)	
Oceane (exemple)	
Planete ale Sistemului Solar (exemple)	

Aveți în vedere următorii termeni: *Terra (planeta)*, *continente*, *Europa*, *Sistemul Solar*, *România*, *regiune geografică*, *orizont apropiat*, *orizont local*.

Scrieți acești termeni, în ordine, de la orizontul apropiat spre Sistemul Solar: _____

Test initial

I. Realizați un text în care să precizați elemente ale legăturilor dintre fenomenele fizice, științele Pământului și ale vieții.

Utilizați, în acest sens, grupe de câte trei cuvinte, în fiecare propoziție sau frază a acestui text.

Grupe de cuvinte: *râu – curgere – gravitație, precipitații – zăpadă – condensare, împingere – deal – vale, aisberg – încălzire – topire, sanie – alunecare – frecare, topire – gheață – apă, vânt – aer – deplasare, ocean – apă sărată – apă dulce.*

Punctaj I. 8 x 3 p. = 24 p.

II. Completați spațiile libere din textul următor cu termenii corespunzători. Alegeți termenii din lista de mai jos.

După cum ați învățat, Pământul este o planetă care face parte din Pământul are o formă asemănătoare cu a corpului geometric denumit Reprezentarea formei reale a planetei, la dimensiuni reduse, o reprezintă Pământul se rotește de la la, influențând deplasarea, cea mai importantă formă de mișcare a apelor oceanice. Un râu poate să aibă mai mulți afluenți, care se varsă în punctele de Râurile curg ca efect al forței de Un efect negativ din atmosferă îl reprezintă poluarea, iar din hidrosferă apelor.

Termeni: *satelit, cerc, Sistem Solar, vest, globul geografic, aer, sferă, nord, curent oceanic, apă, planiglob, gravitație, valuri, poluare, magnetic, confluență, est.*

Punctaj II. 10 x 2 p. = 20 p.

III. Analizați întrebările de mai jos și identificați răspunsul corect.

1. Ordinea punctelor cardinale asemănătoare parcursului invers acelor de ceasornic este:

- a. S, E, N, V; b. N, S, E, V;
- c. N, V, S, E; d. N, E, S, V.

2. Distanța de 100 m între două obiecte înseamnă:

- a. 1 cm; b. 10 cm;
- c. 100 cm; d. 1 000 cm.

3. Pe un plan sunt amplasate:

- a. toate obiectele din realitate;

b. mai multe obiecte decât cele din realitate;

c. același număr de obiecte;

d. mai puține obiecte.

4. În țara noastră, cea mai mare întindere poate fi observată dintr-un aparat de zbor (de exemplu, un elicopter) situat la înălțimea de:

- a. 1 m; b. 10 m;
- c. 100 m; d. 1 000 m.

5. Cea mai lungă zi a anului este la data de:

- a. 21 martie; b. 22 iunie;
- c. 23 septembrie; d. 22 decembrie.

6. Răsăritul Lunii față de cel al Soarelui se realizează de la o zi la alta:

- a. cu o anumită întârziere;
- b. mai înainte;
- c. în același moment;
- d. în același loc.

7. Un element comun amplasat pe harta României și pe un planiglob fizic este:

- a. lanțul montan alpin;
- b. Marea Mediterană;
- c. Dunărea;
- d. zonele de climă.

8. Pământul realizează o rotație completă în 24 de ore, de la:

- a. est la vest;
- b. nord la sud;
- c. sud la nord;
- d. vest la est.

Punctaj III. 8 x 2 p. = 16 p.

IV. Realizați un text, de 15–20 de rânduri, referitor la continentul nostru sau la planetă ca întreg, la alegere, folosind o singură dată fiecare dintre termenii: *continent, ocean, Oceanul Atlantic, Polul Nord, trepte de relief, munți, fluvii, câmpii, mări, insule.*

Punctaj IV. 10 x 3 p. = 30 p.

Total (I–IV) = 90 p.

Din oficiu = 10 p.

TOTAL = 100 p.

Constelații

Galaxie

Universul și Sistemul Solar – aspecte generale

Universul

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Ce caracteristici au corpurile? _____

2. Denumiți patru-cinci corpuri cosmice din Sistemul Solar: _____

3. Denumiți alte două-trei corpuri cosmice din Univers: _____

4. Ce este bolta cerească? _____

5. Ce este o constelație? _____

6. Explicați cum sunt situate stelele care formează asocierile de stele denumite constelații:

a. între ele: _____

b. față de planeta noastră: _____

7. Cum se modifică poziția constelațiilor în timpul nopții? _____

8. Care este punctul aparent fix al bolții cerești? _____

9. Din ce cauză bolta cerească își schimbă poziția? _____

10. De ce stelele au o poziție fixă pe bolta cerească? _____

11. Există puncte luminoase care își modifică poziția de la o noapte la alta? _____ Ce sunt acestea?
De ce observăm acest lucru? _____

12. Precizați ce reprezintă imaginile de la această lecție și notați două-trei caracteristici ale acestora.

a. _____

b. _____

c. _____

d. _____

Stele

Instrumente de cercetare a Universului

13. Răspundeți la următoarele întrebări:

a. Cum credeți că sunt delimitate constelațiile (fig. 1)? _____

b. Corpul cosmic din fig. 2 este în mișcare? _____

c. De ce credeți că stelele din fig. 3 au aproape aceeași luminozitate? _____

d. Cum este studiat universul cu ajutorul telescopului (fig. 4)? _____

REZUMAT

Utilizați explicațiile profesorului și textele din manual. Notați cinci-șapte idei principale referitoare la Univers.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____

APLICAȚII

Identificați, în sursele pe care le aveți la dispoziție, numele unor stele mai mari decât Soarele.

Sistemul Solar

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Din ce corpuri cosmice este format Sistemul Solar?

2. Ce este o stea? _____

3. Ce este o planetă? _____

4. Ce sunt sateliții planetelor? _____

5. Din ce cauză se rotesc planetele în jurul Soarelui? _____

6. Ce formă au corpurile cosmice principale din Sistemul Solar (Soare, planete, sateliți ai planetelor)?

7. Precizați mișcările corpurilor cosmice principale (Soare, planete, sateliți).

a. Soarele _____

b. Planetele _____

c. Sateliții planetelor _____

8. Ce sunt cometele și cum se deplasează? _____

9. Ce este un meteorit? _____

10. Ce reprezintă fiecare imagine?

a. _____

b. _____

